

قفس ویران بهتر

درباره عکسی از بدن بی جان یحیی سنوار

رفیقم گفت یحیی سنوار را ترور کردند. عکس بدن بی جانش هم منتشر شده. طاق دیدنش را داری؟ رو به رفیقم کردم و گفتم در این سالها بدنهای بی جان، بدنهای سوخته، بدنهای زیر آوار، بدنهای گرفتار در سیل و... کم ندیدم. بارها و بارها به غسلخانه رفته‌ام و شاهد مراسم و غسل و تدفین بوده‌ام. عکس هم که دلت بخواهد. گوشی را از دستش قاپیدم. در شبکه‌های اجتماعی رسم شده عکس‌های این مدلی را به شکل تار نشان می‌دهند و قبل از باز شدن اخطار صحنه‌های دلخراش می‌نویسند. عواقب اخطار را پذیرفتم و تصویر را باز کردم. عکس را که دیدم انگار کن یکی پس یقهم را گرفت و انداخت وسط روایت فتح، صدای مرتضی آوینی توی سرم پیچید که نجواگونه می‌خواند: «اگر مقصد پرواز است، قفس ویران بهتر. پرستویی که مقصد را در کوچ می‌بیند، از ویرانی لانه‌اش نمی‌هراسد.» رو به رفیقم کردم و گفتم چه چیز از پس ذهنم گذشت و گفتم تا این لحظه معنی این نوشته را نمی‌فهمیدم. حالا دیگر با دیدن این عکس نوری در دلم روشن می‌شود. می‌توانم قافیش کنم و ساعتها در عمق آن خیره شوم. می‌توانم در پس این عکس تصویر کسی را ببینم که از کودکی برای آزادی، که حق ازلی و ابدی انسان است جنگیده. می‌توانم تصویر مردی را ببینم که یک‌تنه جلوی بی‌شرفی، بی‌بی و باین و اعوان انصارشان ایستاده. می‌توانم تصویر فرمانده‌ای را ببینم که تنها مانده و تا آخرین گلوله تفنگش را چکانده. می‌توانم تصویر انسانی را ببینم که تا آخرین قطره جانش متغفل ننشسته. می‌توانم تصویر قفس پاره‌پاره‌ای را ببینم که پرستویی از آن پرواز کرده.

امیر جدیدی روزنامه‌نگار و عکاس

همکاری خلیج فارس عضو اتحادیه عرب هستند. در ماده ۶ اساسنامه این اتحادیه تصریح شده است که تمامی کشورهای عضو در برابر تجاوز نظامی به هر یک از این کشورها از کشور قربانی حمایت می‌کنند. فلسطین یکی از کشورهای عضو این اتحادیه است اما با وجود اینکه غزه بار دیگر به اشغال نظامی درآمده، اما هیچ بیانیه شددیدالرحن اعتراضی علیه اسرائیل صادر نکردند. اما درباره جزایری که حاکمیت آن حق مسلم ایران است، چنین بیانیه‌هایی صادر می‌کنند. «عزیزی اضافه می‌کند: «بایسته بود که اتحادیه اروپایی هم راهکارهای حقوقی لازم برای اجرای نظریات دیوان بین‌المللی دادگستری به عنوان رکن اصلی سازمان ملل متحد را اجرا کند که به صراحت اسرائیل را به عنوان اشغال‌کننده سرزمین‌های اشغالی توصیف کرده و تعهداتی را برای کشورهای عضو این سازمان بر شمرده است. به این معنی که این کشورها باید برای پایان اشغال‌گری به مجموعه‌ای از اقدامات سلبی و ایجابی دست بزنند. به بیان دیگر در حالی که یک نظریه مسلم قضایی دال بر اشغال‌گری سرزمین‌های فلسطینی اتحادیه اروپا هیچ اقدامی در این باره انجام نداد و برخی از کشورهای این اتحادیه از اسرائیل حمایت کرده و به این رفتار همچنان هم ادامه می‌دهند اما در خصوص جزایری که نهایتاً میان دو کشور محل اختلاف است از واژه اشغال و مغایرت با منشور ملل متحد صحبت می‌کنند که جای تاسف دارد.»

ادعای امارات را به عنوان یک اختلاف هم به رسمیت نمی‌شناسیم

کوروش احمدی، تحلیلگر مسائل بین‌الملل هم به هم‌میهن می‌گوید: «این ماجرا دوسریاروند متفاوت را طی کرده است تا به این موضع عجیب و بی‌معنی اتحادیه اروپا رسیده است. یک روند این بوده است که سه عضو دائمی شورای امنیت در دو سال گذشته از موضع امارات حمایت کرده‌اند. چین در دسامبر ۲۰۲۲ برای نخستین بار در یک بیانیه مشترک که در سطح سران چین و کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس تدوین شده بود، از ادعای امارات حمایت و توصیه کرد که ایران و امارات از طریق مذاکره یا رجوع به محاکم بین‌المللی و بر مبنای قواعد بین‌المللی این اختلاف را حل و فصل کنند. در ژوئیه همان سال در بیانیه مشترک اجلاس وزرای خارجه شورای همکاری، روسیه نیز موضعی مشابه چین اتخاذ کرد.»

او اضافه می‌کند: «بعد از این مواضع روسیه و چین که کشورهای دوست ایران در جامعه بین‌المللی محسوب می‌شوند، آمریکا هم برای نخستین بار در سپتامبر ۲۰۲۳ موضع مشابهی را در بیانیه مشترک با شورای همکاری خلیج فارس اتخاذ کرد. به همین دلیل احتمال اتخاذ مواضع مشابه از سوی اتحادیه اروپا دور از ذهن نبود. البته این اتحادیه در فوریه ۲۰۲۲ در گزارش «دورنیش» بعد از یکی از اجلاس‌های مشترک اتحادیه اروپا و شورای همکاری در سطح وزرای خارجه به نوعی موضع امارات را مورد حمایت قرار داده بودند. البته با این توضیح که «گزارش دورنیش» به لحاظ حقوقی نسبت به «بیانیه مشترک» سند کم‌ارزش‌تری محسوب می‌شود. مطابق با این روند یا سیر اول به نظر می‌آید که اتحادیه اروپا هم دیر یا زود موضعی مشابه مواضع روسیه، چین و اروپا اتخاذ می‌کند.»

این تحلیلگر مسائل بین‌الملل تاکید می‌کند که بنابراین اگر موضع اتحادیه اروپا هم مشابه مواضع چین، روسیه و آمریکا می‌بود تعجب چندانی نداشت: «متأسفانه امارات طی سال‌های اخیر تلاش‌های بسیاری کرده و با استفاده از ضعف‌های دیپلماتیک و نوع خاص سیاست خارجی ایران و ضعف موقعیت‌های ژئوپلیتیک ایران توانست ادعاهای باطل خود را پیش ببرد. اما در سیر دوم باید به مسئله اوکراین اشاره کرد. یعنی آنچه باعث شد که موضع اروپا به این میزان شدید، غیرمنطقی و عاری از هرگونه عقلانیت و منطقی شود، مسئله اوکراین است. ابتدا ایران متهم شد به اینکه پهباد در اختیار روسیه گذاشته است و اخیراً هم این اتهام به ایران وارد شده که موشک بالستیک در اختیار این کشور قرار داده است. اتحادیه اروپا به‌طور کلی در ارتباط با جنگ اوکراین مواضع بسیار سختی دارد و در این رابطه اخیراً هم سه شرکت هواپیمایی ایران توسط اتحادیه هدف تحریم قرار گرفتند. بنابراین شدت و تندی موضع اتحادیه اروپا درباره جزایر سه‌گانه ایرانی را باید در ارتباط با این سیر دوم مورد بررسی قرار داد.»

ضرورت سیاست خارجی متوازن

او به این موضوع اشاره می‌کند که بدون اینکه موضوع در یک دادگاهی بین‌المللی مورد بررسی قرار گرفته باشد، بدون ارائه سند و مدرکی اتحادیه اروپا، ایران را اشغالگر نامیده و از ایران خواسته است که به تجاوز به امارات و نقض اصول منشور ملل متحد خاتمه دهد؛ موضعی که بسیار عجیب است: «وقتی کشور یا مجموعه‌ای مانند اتحادیه اروپا در موضع تقابل و دشمنی قرار می‌گیرد اظهارات و موضع‌گیری‌هایی چنین شدید و غیرمنطقی هم می‌تواند اتخاذ کند که البته ممکن است برخی آثار حقوقی و سیاسی هم به دنبال داشته باشد. این ادعاها البته مردود است و از سوی مقامات ایران نیز مردود اعلام شده است. اما راهکار ایران در میان مدت و بلندمدت، باید حول اتخاذ یک سیاست خارجی متوازن و ارتباط با همه مناطق جهان بگردد. داشتن برنامه و طرح‌های سیاسی برای برون‌رفت از مشکلات عمومی سیاست خارجی‌اش باید راهکار ایران باشد. یعنی ایران باید برای همه مسائل و بحران‌های موجود راه حل سیاسی ارائه کند و این راه حل‌ها را مبنای مذاکرات قرار دهد. به بیان دیگر، ایران باید برای دیپلماسی اصالت قائل شود. در صورت در پیش گرفتن چنین راه‌ها و تفاهم با همه مناطق جهان از بروز چنین رخدادهایی پیشگیری می‌شود.»

احمدی با اشاره به حمایت ۵ عضو شورای امنیت از مواضع امارات می‌گوید: «کشورها سعی می‌کنند در مسائل ارضی و مرزی یکدیگر دخالت نکنند اما امروزه متأسفانه به دلیل موقعیت نامناسبی که در روابط بین‌الملل داریم، هر کشوری به خود اجازه داده که در موضوع جزایر مداخله کند و در کنار طرف مقابل مایبستد. موضع ما این است که سه جزیره بر اساس همه شواهد اسناد تاریخی، بخش قطعی و لاینجذایی قلمرو ایران بوده و خواهد بود و ایران به هیچ عنوان این موضوع را حتی به عنوان یک اختلاف به رسمیت نمی‌شناسد؛ چه رسد به اینکه توصیه شود که برای تصمیم‌گیری در این باره به دادگاه بین‌المللی مراجعه کنیم.» او تاکید می‌کند: «اتحادیه اروپا ایران را اشغالگر نامیده و می‌گوید جزایر متعلق به امارات است. این موضعی بسیار افراطی است. اما آنهایی که خواهان رفع این اختلاف از طریق مراجعه به دادگاه‌های بین‌المللی هستند هم در واقع به حمایت از موضع امارات می‌پردازند.»

استانداردهای دوگانه خود را کنار گذاشته و با احترامی که شایسته ملت بزرگ ایران است، رفتار کنند و از طرح ادعاهای شبهه‌برانگیز بپرهیزند. همچنین به نظر می‌رسد دستگاه دیپلماسی کشور باید در این زمینه فعالانه‌تر عمل کند. با کمال تأسف، این نخستین باری نیست که چنین ادعاهای کذبی مطرح می‌شود و متأسفانه شاهد گسترش این ادعاها و همراهی برخی کشورها در این رابطه هستیم. طبیعی است که ایران، با تکیه بر پشتوانه حقوقی، تاریخی و اقتدار خود، هرگونه خدشه نسبت به مالکیت خود بر این جزایر را نمی‌پذیرد. اما تکرار این ادعاهای بی‌اساس از سوی کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس و به‌ویژه امارات متحده عربی، آن هم با حمایت برخی کشورها، نیازمند برخورد فعال‌تر دیپلماتیک است. «در پایان این بیانیه آمده است: «امید است که با اقتدار بیشتر و فعالیت مؤثرتر دستگاه دیپلماسی کشور در راستای برطرف کردن زمینه و ریشه‌های این قبیل مواضع، دیگر شاهد تکرار چنین ادعاهای واهی و گستاخانه‌باشیم.»

نگاهی به مفهوم حقوقی «اشغال» در حقوق بین‌الملل

تبیین حقوقی واژه اشغال در روابط بین‌الملل و به‌ویژه در مخاصمات مسلحانه از اهمیتی خاص برخوردار است تا جایی که بخش سوم کنوانسیون‌های لاهه که به تدوین حقوق بین‌الملل عرفی در عرصه مخاصمات مسلحانه می‌پردازد، «اشغال» را اقتدار و حاکمیت «نظامی» بر سرزمین یکی از طرفین مخاصمه تعریف کرده است. ماده ۴۲ کنوانسیون چهارم لاهه هم تاکید می‌کند: «یک سرزمین زمانی اشغال شده محسوب می‌شود که به‌طور واقعی تحت حاکمیت نیروی نظامی متخاصم قرار گرفته باشد. اشغال تنها بر سرزمینی که این حاکمیت در آن تأسیس شده و می‌تواند اعمال شود، بسط خواهد یافت.» در پیش‌نویس اولیه اعلامیه ۱۸۷۴ بروکسل هم مفهوم اشغال اینگونه تعریف شده: «سرزمین متعلق به یکی از طرفین مخاصمه زمانی اشغالی محسوب خواهد شد که به‌صورت واقعی تحت حاکمیت نیروهای مسلح متخاصم قرار گیرد. وضعیت اشغالی تنها در سرزمین‌هایی است که حاکمیت در آنجا شکل می‌گیرد و تا زمانی که طرف متخاصم می‌تواند حاکمیت خود را اعمال کند، این وضعیت ادامه اشغال، اعمال حاکمیت دولتی است، به‌نحوی که دولت مستقر از اجرای آن محروم شود. هرگاه کنترل از سوی اشغالگر عملی و دولت مستقر ناپدید شود، منطقه اشغالی محسوب خواهد شد.»

حقوق تاریخی ایران بر جزایر سه‌گانه

حلالا سوال این است که آیا ایران طی یک مخاصمه مسلحانه و با اعمال اقتدار نظامی، به اعمال حاکمیت دولتی در این جزایر پرداخته و دولت مستقر را از اعمال حاکمیت بر سرزمین خود محروم کرده است؟ پاسخ به این سوال منفی است. ایران حقوقی تاریخی بر این جزایر دارد و اساساً پیش از شکل‌گیری کشوری به نام امارات این جزایر تحت حاکمیت ایران قرار داشته‌اند. حاکمیتی که مدتی با قیمومیت بریتانیا بر این جزایر نقض شد اما بار دیگر پیش از تأسیس امارات این حاکمیت به ایران بازگشت. بر اساس اسناد تاریخی موجود جزایر سه‌گانه در سده‌های ۱۸ و ۱۹ میلادی، به‌صورت مستقیم، تحت اداره و مالیت لنگه که یکی از بخش‌های اداری استان فارس بود، در واقع شواهد حاکمیت ایران بر این جزایر، در بسیاری از اسناد رسمی و تاریخی، کتابچه‌های راهنمای دریانوردان و... وجود دارد. همچنین سندی درباره این جزایر وجود دارد که نشان می‌دهد پیش شرط ایران برای تشکیل دولت امارات به رسمیت شناختن حاکمیت ایران بر جزایر سه‌گانه بوده است.

مدارک لازم برای اثبات مالکیت ایران موجود است

ستار عزیزی، حقوقدان بین‌الملل و عضو هیئت علمی دانشگاه بوعلی سینا این بیانیه مشترک را مصداق بارز دخالت در امور داخلی دیگر دولت‌ها و بدعتی آشکار در روابط بین‌الملل می‌داند و می‌گوید: «اصولاً دولت‌های ثالث در خصوص مسائل مرتبط به جزایر و مناطقی که متنازع‌بیه میان دولت‌هاست، مداخله نمی‌کنند. به‌ویژه کشورهای ثالث درباره جزایر و سرزمین‌هایی که ایران در آن دیرباز به صورت مسالمت‌آمیز، اعمال کنترل موثر کرده است هیچگاه از عبارت تحریک‌کننده اشغال که بار حقوقی خاص خود را دارد، استفاده نمی‌کنند. اما متأسفانه چنین موضعی از سوی اتحادیه اروپا اتخاذ شده است.» او درباره این موضوع که ایران جزایر سه‌گانه را پیش از تأسیس کشور امارات از بریتانیا بازپس گرفت، آیا اساساً در چنین وضعیتی کشور تازه‌تأسیس می‌تواند چنین ادعایی را مطرح کند؟ می‌گوید: «اصولاً بسیاری از جزایر واقع در جنوب خلیج فارس پیش از حضور بریتانیا در منطقه که در قرن بیستم میلادی انجام شد، به‌نوعی تحت مدیریت و خراج‌گذار ایران بودند. ما در خصوص تعلق این جزایر به ایران مدارک حقوقی معتبری در دست داریم و بابت مسائل حقوقی مطرح‌تنگرانی وجود ندارد. با این حال اقدام اخیر اتحادیه اروپایی سابقه است به این معنا که پیش‌تر برخی کشورها مانند چین و روسیه هم در بیانیه‌های مشترک دخالت‌هایی انجام داده بودند که ناپسند بود اما این اقدامات در این حدود که از حل و فصل مسالمت‌آمیز این اختلاف استقبال کرده و طرفین را تشویق کرده بودند که از طریق مسالمت‌آمیز اختلاف بر سر جزایر را حل و فصل کنند و ایران هم هرگز از مذاکره به‌عنوان یکی از شیوه‌های حل و فصل اختلاف رویگردان نبوده است و چندین بار هم با طرف اماراتی مذاکره کرده و مدارک خود را ارائه داده است.»

بدعت خطرناک

این استاد حقوق بین‌الملل استفاده از واژه «اشغال» برای توصیف اعمال حاکمیت ایران بر جزایر سه‌گانه را بدعتی خطرناک می‌داند و اضافه می‌کند: «یاد ایران پاسخ دیپلماتیک لازم را به این بیانیه بدهد. یکی از قواعد حاکم بر اکتساب سرزمین‌ها آن است که دولت مربوطه به سرزمین مورد نظر اعمال کنترل موثر و مسالمت‌آمیز داشته باشد و ما سالیان سال چنین وضعیتی را در این جزایر داشته‌ایم که موضوع مرتبط با پیش از تأسیس امارات متحده عربی بوده است و ما هم مدارک حقوقی لازم را برای اثبات مالکیت و حاکمیت ایران بر این جزایر در دست داریم.» این حقوقدان معتقد است که دوسرزنش حقوقی متوجه شورای همکاری خلیج فارس و اتحادیه اروپا می‌شود. او می‌گوید: «کشورهای عضو شورای